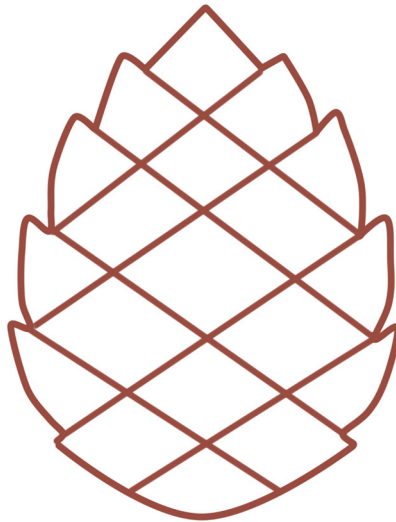

Incendis forestals:

Recuperació i cura

Patrocinadors:

Ajuntament d'Alcoi
Departament de Medi Ambient

Agraïments:

A Naïm Álvarez per la seua ajuda i revisions. A Jorge Mataix-Solera per la correcció dels textos, i al Departament de Medi Ambient.

Edita: Regidoria de Medi Ambient.

Textos: Adaptació dels textos de Jorge Mataix-Solera, feta per Eva Sala.

Il·lustracions i maqueta: Lola Llopis.

Correcció de textos: Jorge Mataix-Solera.

Traducció: Ximo Victoriano (Gabinet de Normalització Lingüística.
Ajuntament d'Alcoi)

Imprimeix: Impremta Alfe.

Alcoi, març de 2019

Índex:

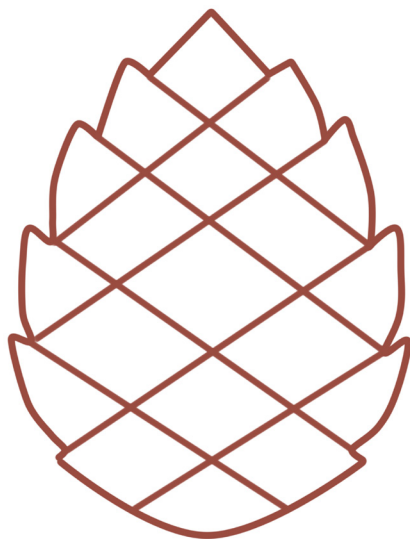
Quin paper té el foc?	5
Quin és el problema?	6
Què passa amb el sòl?	7
El postincendi	8
Protegint el sòl: el “jaç protector”	9
Educació ambiental	10
Bibliografia.....	11

ELS INCENDIS FORESTALS: RECUPERACIÓ, CURA I GESTIÓ D'ÀREES CREMADES

Quin paper té el foc?

És un factor ecològic natural que ha tingut un paper essencial en la formació i l'estabilitat dels ecosistemes terrestres com el Mediterrani. És tan important fins al punt que és un element necessari per a la multiplicació de moltes espècies i la regeneració de les seues formacions vegetals. Hi ha molts exemples d'adaptació a aquest factor. Un exemple és el pi blanc (*Pinus halepensis*) les llavors del qual són alliberades massivament després d'un incendi, la qual cosa afavoreix la germinació d'aquesta espècie.

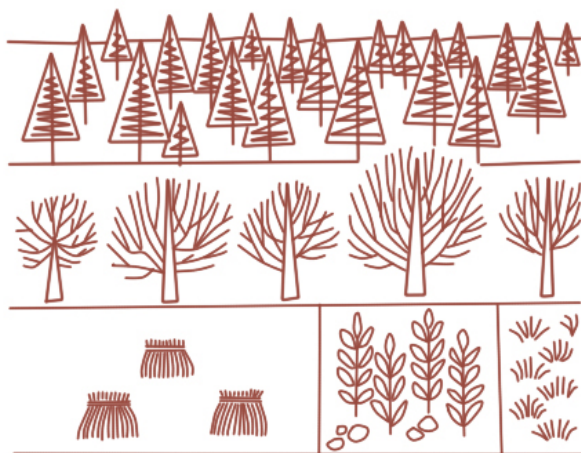

Quin és el problema?

El problema sorgeix quan aquest factor ecològic es veu modificat per l'acció antròpica, la qual altera el règim natural dels incendis, cosa que afecta tant la seua freqüència com la seua intensitat i determina, per tant, característiques del foc, com ara la seua severitat o extensió.

Hi ha molts factors implicats en les característiques d'un incendi: intensitat, freqüència, grandària, moment fenològic de les espècies, topografia, naturalesa dels sòls, tipus de coberta vegetal, estructura de la vegetació, etc. De la influència directa de cada un d'aquests factors dependrà la naturalesa del foc i determinarà el caràcter renovador o destructor d'aquest.

L'alteració del règim natural dels incendis ha comportat una tendència al fet que es produïsquen focs cada vegada menys diversos en la seua naturalesa i recurrència. La reducció en la diversitat del règim natural dels incendis ha significat paral·lelament una reducció de la biodiversitat de les nostres muntanyes.

Què passa amb el sòl?

El sòl és de vital importància en el funcionament dels ecosistemes terrestres, i exerceix diverses funcions, com ara :

- Actua com a suport físic per a les plantes.
- Serveix de magatzem de substàncies nutritives, aigua i aire, indispensables per a la vida.
- És un regulador natural del flux hídric en el medi ambient.
- Emmagatzema carboni orgànic i regula els cicles biogeoquímics.
- Posseeix una certa capacitat per a atenuar els efectes nocius de contaminants.

Després del pas d'un incendi, la coberta vegetal desapareix temporalment, el sòl perd la protecció que aquesta li proporcionava i es torna més sensible davant d'agents externs com la pluja o el vent. Pot haver-se vist afectat directament en les seues propietats, fet que depèn de les temperatures a què ha arribat, i tornar-lo més vulnerable. Les pluges intenses o les rufes podrien afectar erosionant la part superficial del sòl i emportant-se les cendres que són vitals per a la seua bona recuperació.

Les cendres de l'incendi constitueixen una font important de nutrients utilitzables per les plantes i microorganismes del sòl com el fòsfor, el potassi, el magnesi o el calci.

El postincendi

A causa de la fragilitat que mostra el sòl després del pas del foc, és necessari que les mesures que es prenguen a curt termini, eviten que es degrade o que es condicione la seua recuperació. És per això que tècniques com l'extracció de fusta cremada amb la utilització de maquinària pesant poden afectar de manera greu la recuperació dels sòls, especialment els desenvolupats sobre litologies com les margues, que són roques fàcilment erosionables. Els estudis realitzats en aquesta zona així ho confirmen.

La restauració d'una zona després del pas d'un incendi és una tasca multidisciplinària i complexa, que requereix la unió de coneixements de diferents camps com l'ecologia, l'edafologia, la botànica, l'enginyeria forestal, coneixements del foc i la silvicultura preventiva. No obstant això, factors com el clima i altres aspectes socioeconòmics i logístics en tenen una gran influència en el procés de restauració.

Protegint el sòl: el “jaç protector”

Després d'un incendi i una vegada avaluats els procediments postincendi més adequats a curt termini, és primordial la protecció del sòl per a evitar la seua pèrdua i ajudar a fer que la vegetació torne a colonitzar la zona.

Una de les tècniques utilitzades per a protegir el sòl abans de la revegetació, així com per a fomentar un ambient propici perquè ocórrega això i reduir el risc d'erosió, és l'aplicació d'encoixinats orgànics o jaç protector. Amb aquesta tècnica d'encoixinat amb estelles, palla o acícules de pi, etc., s'aconsegueix protegir el sòl de l'impacte de les gotes de pluja, frenar els escorriments i preservar més i durant més temps la seua humitat.

Educació ambiental

Els incendis forestals comporten una multitud de problemes de tipus ambiental i social. A causa de la modificació del règim natural d'incendis, moltes zones com la mediterrània suporten una elevada pressió com a conseqüència directa d'aquesta alteració. Aquests espais són especialment vulnerables davant de processos d'erosió i degradació a causa de la seua orografia, litologia i estat de desenvolupament.

La notable separació i distanciament de l'ésser humà de la naturalesa en què viu i de la qual depén és un inconvenient a l'hora de transmetre nocions i noves idees sobre medi ambient, així com per a l'adquisició d'una conducta social de respecte cap a l'entorn que ens envolta.

És per això que l'educació ambiental és essencial per a la divulgació i comprensió, en aquest cas, dels efectes que té sobre el medi un incendi forestal, la capacitat de recuperació de la zona, el maneig postincendi, així com per a l'aproximació a la població dels conceptes de "foc com a element natural" o "ecologia del foc".

Bibliografia

- Burgada Pacheco, J. (2018). Proyecto de educación ambiental post-incendio en la zona de Serelles, Sierra de Mariola (Alcoy). Trabajo Fin de Grado en Ciencias Ambientales. Universidad Miguel Hernández. Facultad de Ciencias Experimentales. Elche.
- Mataix-Solera J. Guerrero, C., (2007). Efectos de los incendios forestales en las propiedades edáficas. En: Mataix-Solera, J. (ed.), Incendios Forestales, Suelos y Erosión Hídrica. Caja Mediterráneo CEMACAM Font Roja-Alcoi, Alicante.
- Sanchez Añibarro, E. (2019). Evolución temporal de las propiedades del suelo tras el tratamiento de extracción de madera quemada en la Sierra de Mariola. Trabajo Fin de Grado en Ciencias Ambientales. Universidad Miguel Hernández- Facultad de Ciencias Experimentales. Elche. Pendiente de lectura.

